

KRONIKA

MED KNJIGAMI SLOVENSKE MATICE

Književnost

Knjige Slovenske matice prihajajo med nas brez fanfar reklamne pompoznosti, brez večkratnega medialnega oglašanja, pač skromno, lahko bi dejali skozi stranska vrata. Slovenska matica pač ni ena izmed založniških hiš, ki se lahko ponaša z bogato bero letne knjižne produkcije, vendar pa bi marsikaj pogrešali, če ne bi izšlo pri tej starodavni hiši iz Levstikovih časov. Najbrž ni pretirana pomisel, da se je zadnja leta povečal interes za knjige Slovenske matice. Tak sklep je tem bolj paradoksalen, ker med odmerjeno letno bero knjig SM najdemo sila raznovrstne naslove od leposlovja do študije ali razprave in do prevodov. Kakor koli že, razprodane knjige pričajo, da so med naslovi skromnega števila knjig v letni izdaji tudi dela, ki so bodisi na leposlovnem področju bodisi na strokovno-studijskem naletela na večji odmev in interes.

Med domačimi deli je roman Borisa Pahorja *V labirintu znova* vpet v tržaško življenje in zajema čas med 1946. in 1949. letom. Če vzamemo v misel poprejšnja romana, *Zatemnitev* ter *Spopad*, potem je *Labirint* izpopolnil obsežno trilogijo, vendar imamo lahko slednje delo kot celoto zase. Kot že poprej, je tudi sedaj pisatelj vnesel v roman marsikaj avtobiografskega, čeprav roman nikakor nima svojin avtobiografije. Leposlovje Borisa Pahorja, ki govori o tržaškem življenju, lahko zbudi poseben interes v matični deželi že zato, ker razmer na Tržaškem, razen tistih iz dnevnih poročil, le bolj malo poznamo; življenje zamejskih Slovencev nam je pisatelj podal v leposlovnih razsežnostih s svo-

jega izkustva in opazovanja in z osebno noto, prizadetostjo. Tako tudi v zajetnem romanu *V labirintu*. Za obdobje štirih letih, kot jih je B. Pahor zajel v romanu, je to krizni čas, ki je še posebej usoden za tržaške (in goriške) Slovence, ki so se znašli v težjem položaju kot kdaj poprej, če izvzamemo seveda dobo fašizma. Pisatelj pa se je občasno vračal v preteklost, v vojni čas, ter tako dal sedanjosti širšo razsežnost o človeških usodah in pretresljivih situacijah, ko se individualna nemoč spričo sovražnih silnic zgrozi ob ogroženosti in so skupna upanja dejanja, pa tudi občutje povezanosti malone edino, kar je ostalo v navzkrižju protislovij, sovraštva, kjer večnarodna usoda nikoli ni bila razrešena v demokratični strpnosti; leto 1948. je na Tržaškem očitno z ostrino odmevalo, zarezalo hude posledice. Narodno vprašanje je Borisu Pahorju ostalo eminentno in živo, ne da bi prepoudaril to sestavino, iz romana govori eksistencialna izkušnja. O romanu kot tudi o drugih delih bi kazalo širše in analitično spregovoriti, čeprav informacija želi le opozoriti na novitete.

Ime B. Pahorja je povezano tudi s Peščeno uro *Edvarda Kocbeka*. Gre za knjigo korespondence med Edvardom Kocbekom in tržaškim pisateljem, vendar ne gre za oboja pisma (znana je npr. obojestranska Korespondenca med H. Millerjem in L. Durrellom), ampak za Kocbekova. Knjiga prinaša 109 pisem, ki so nastala med 1940. in 1980. letom. S tem je hote ali nehote v širši adresuri. Kakor koli že, Kocbekova pisma imajo dokumentarno naravo, kot pač vsaka korespondenca, hkrati pa so dopolnilo k literarnemu opusu — če vzamemo v poštev samo tega. Pisma pa v mnogočem govorijo o li-

teraturi, bodisi Pahorjevi ali pa Kocbekovi in tako po svoje reflektirajo korespondentova spoznanja, misli, občutja in doživetja. Pahor je zbral vsa pisma njunega dopisovanja, objavil pomembna in nepomembna, pač zaradi dokumentarnosti, ob koncu pa je dodal še najnujnejše opombe. Na mestu bi bil širši komentar, ali celo uvodna razlaga. Za opremo knjige je poskrbel Jure Kocbek.

V uredništvu Jože Mahniča je izšel *Pregljev zbornik*, kot rezultat znanstvenega simpozija v počastitev stoletnice rojstva Ivana Preglja. Urednik je v Nekaj mislih za uvod strnil tista zapazanja, ki so se mu zdela potrebna za osvetlitev problemske razsežnosti. Poleg urednika so z referati (v zborniku) sodelovali Frane Jerman, Franc Zadavec, Emilijan Cevc, Janez Dolenc, Bogo Grafenauer, Marjan Dolgan, Helga Glušič, Hermina Jug Kranjec, Denis Poniž, Tone Peršek, Jože Koruza, Miran Hladnik, Tone Pretnar. Čeprav stoji v središču literarno raziskovanje Ivana Preglja, pa je s posameznimi referati dobilo mesto tudi drugo, od filozofije, likovne umetnosti in zgodovine do folklore. Interdisciplinarni pristop je že dolgo nujna praksa pri tovrstnih preučevanjih. Kot pri vseh simpozijih na določeno temo pridejo na plano pomembni dosežki, a se manj pomembnim kar ni mogoče izogniti. Joža Mahnič je v Sklepni besedi ugotovil kakovost najvidnejših spoznanj na simpoziju, odprto pa je povedal, kako osrednja dela Ivana Preglja niso dobila celotnega prikaza in izčrpne analize.

Če na splošno lahko rečemo, da zaostajamo na področju bibliografije in da zaostanek nekoč ni bil tolikšen, kot je danes, potem se nam v posebni luči kaže *Bibliografija Slovenske maticе 1964—1983*, ki jo je uredil Jože Munda. Sedanja bibliografija se navezuje na poprejšnjo in je na ta način Slovenska matica poskrbela za praktikum z izčrpnimi podatki, ki segajo do sedanjosti.

Na uvodnem mestu pa je Bogo Grafenauer spregovoril ob stodvajsetletnici Slovenske maticе. Ob koncu je še seznam članov in sodelavcev Slovenske maticе.

V okviru Filozofske knjižnice je izšla druga izdaja Nietzschejeve »knjige za vse in za nikogar« *Tako je govoril Zaratustra*. Razloga za drugo izdajo sta dva: prva izdaja je razprodana, drugi natis pa je prišel med nas kot komplet, kot dopolnilo in kot popravljen prevod. Ob dejstvu, da je na jugoslovanskem prostoru v zadnjih desetletjih F. Nietzsche doživel vrsto prevodov, na Slovenskem še najmanj, bi bilo ob tem zanimivo dognati, kje so korenine interesa za tega svojevrstnega, tudi protislovnega filozofa in kaj je tisti sukces, da je Nietzschejevo delo doživelo v zadnjih časih določeno »renesanso«, ali pa vsaj del tega. Kakor koli že, Tako je govoril Zaratustra, je v Nietzschejevem opusu po načinu pisanja vendarle posebno delo: poetološki način podajanja je združen s filozofskim. Najsi je to delo v jedru filozofske narave, je hkrati ubeseditvena raven izrazito literarna. O prvem in drugem prevodu so dolžni povedati svoje prevajalski strokovnjaki, ne kaže dvomiti, da je sedanji natis ne le kompletan, pač pa tudi prevodno izpopolnjen. Tako se nehote ponuja vprašanje, zakaj že pri prvem prevodu nismo dobili kompletne knjige in kje so razlogi, da je sedanji prevod pretanjen, da si se je že pri prvem Janko Moder potrudil. Ali je bila vmes dobrodošla svetovalna vloga filozofa Ivana Urbančiča? Prav gotovo. Metaforika v knjigi Tako je govoril Zaratustra ni le poetološko sredstvo izražanja, pač pa hkrati poglobljene pomenke vrednosti, zato je prav ta del občutljiv v svojem tkivu in terja nadvse natančen prenos iz enega v drug jezik. Ivan Urbančič je poskrbel tudi za razlago o Nietzschejevem življenju in delu.

I. G.